

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2023.2.03>
CZU: 37.091

DINAMICA PROVOCĂRILOR SOCIETALE ASUPRA PROFESIEI DIDACTICE¹

Victoria PERLIMAN,
doctorandă,

Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic
al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
ORCID iD: 0000-0002-1325-1584

Rezumat. *Articolul de față reflectă o analiză a conceptului de provocare, care semnifică situație dificilă dar incitantă, punând la încercare calitățile, priceperea, îndemânarea cuiva. Astfel, am analizat accepțiunile unor autori care au expus o viziune distinctă asupra provocărilor societale cu care se confruntă cadrele didactice în prezent. Scopul cercetării constă în identificarea, analizarea și ameliorarea celor mai actuale provocări în educație și formare, stipulate în documentele naționale și internaționale, ce impun cadrului didactic posedarea, la cel mai înalt nivel, a competențelor profesionale, precum și soluționării precaute și rapide a tuturor incertitudinilor privind profesia pedagogică, contribuind la ameliorarea profesionalismului și la dezvoltarea continuă a carierei profesionale.*

Cuvinte-cheie: *dinamică, provocări societale, profesie didactică, formare profesională continuă, profesionalizare.*

THE DYNAMICS OF SOCIETAL CHALLENGES ON THE DIDACTIC PROFESSION

Abstract. *This article reflects an analysis of the concept of challenge, which means a difficult but exciting situation, testing one's qualities and skill. Thus, we have analyzed the meanings of some authors who set out a distinct vision of the societal challenges that teachers currently face. The purpose of the research is to identify, analyze and improve the most current challenges in education and training, stipulated in national and international documents, which require the teacher to possess, at the highest level, professional skills, as well as the cautious and rapid resolution of all uncertainties regarding the pedagogical profession, contributing to the improvement of professionalism and the continuous development of the professional career.*

Keywords: *dynamics, societal challenges, didactic profession, continuous professional training, professionalization.*

În ultimii ani, sunt elaborate diverse reforme și schimbări în sistemul de învățământ din Republica Moldova care au menirea de a modifica percepția cadrelor didactice asupra modului în care înțeleg și văd exercitarea profesiei, îndeosebi, devine necesară, în noile condiții, o conexiune tot mai rezistentă dintre școală și societate. Trăind și dezvoltându-ne în totalitatea reformelor și schimbărilor rapide ce au loc în jurul nostru, observăm că doar educația este acea activitate prin care un individ se poate adapta și integra în mediul social datorită comportamentului zilnic dar și prin activitatea sa profesională.

Globalizarea a creat o lume din ce în ce mai diversă și hiperconectată. Respectiv, pentru a face față noilor provocări, indivizii trebuie să dobândească noi competențe (înțelese ca abilități, atitudini și valori)

în scopul atingerii obiectivelor individuale și autonome de dezvoltare, împreună cu scopuri colective care relevă interacțiunea necesară cu societatea. În societatea de informare și comunicare actuală, este nevoie ca educația să fie reorientată către inovare, forța motrice în spatele schimbării și, ca profesorii să acționeze ca agenți ai acestei schimbări. Din acest motiv, scopul cercetării a constat în identificarea și analiza celor mai esențiale tipuri de provocări actuale, precum și dinamica acestora, care influențează și afectează direct, sau indirect, la nivel global, național sau local profesia didactică în contextul profesionalizării carierei profesionale didactice, astfel încât, profesorii sunt nevoiți să se orienteze spre noi metode de învățare-predare-evaluare, spre modele pedagogice noi, ș.a.

¹ Articolul a fost elaborat în cadrul proiectului *Fundamentarea paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice în contextul provocărilor societale*. Cifru 20.80009.0807.45.

Evident, provocările sociale devin tot mai accentuate și impun oricărui specialist, fie din domeniul economic, politic, cultural sau psihopedagogic, cerințe de posedare la nivel înalt al competenței fiind predispus la soluționarea rapidă a anumitor probleme și provocări. Organizațiile atât europene, cât și internaționale, cum ar fi Comisia Europeană și Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) [4], au reflectat asupra transformărilor sociale, economice și culturale ale secolului XXI și au subliniat necesitatea de a anticipa noile cerințe, având în vedere contextul în continuă schimbare, impactul globalizării și complexul socio-cultural și economic, precum și relațiile care rezultă din aceasta. În conformitate cu practica europeană, la fel și Republica Moldova a identificat și evidențiat în *Strategia „Educația 2030”* 15 mari provocări care determină problema dezvoltării sistemului de educație și de formare. Racordate la profesionalizarea carierei didactice, ținem să menționăm unele dintre ele:

- conexiunea insuficientă a învățământului la cerințele pieței muncii, școala ne oferind încă toate calificările relevante pentru contextul economic al Republicii Moldova, cât și un număr de absolvenți care este doar parțial corelat cu aceste nevoi.
- deficit general de cadre didactice și manageriale calificate, bine pregătite și motivate (cu precădere, în rândul tinerilor absolvenți de studii medii de specialitate și superior).
- insuficiența, ineficiența și slaba calitate a învățării și educației adulților, integrarea redusă a educației nonformale și informale cu educația formală [5].

Astfel, observăm că documentele strategice elaborate în Republica Moldova sunt axate pe necesitatea soluționării problemelor și nevoilor actuale ale sistemului educațional și ale beneficiarilor acestuia, direcționate spre resursa umană și valorificarea abilităților de personalitate. Strategia „Educația 2030” menționează că provocările globale formează o presiune tot mai accentuată asupra sistemelor de educație contemporană prin (tabelul 1).

Acestea toate, luate în ansamblu, formează provocările lumii contemporane prin ezitări și factori economici, sociali, politici, culturali, profesionali, educaționali prefigurând „fenomenul sociologic” al populației, dat fiind că profesia didactică este perturbată de provocări, se necesită o viziune clară și pricepută a obiectivului spre care se îndreaptă, de o strategie socială pentru a ajunge la acel obiectiv; de varia mijloace pentru a convinge persoane-cheie, spre exemplu prieteni, familia, colegi care sunt dispuși să împărtășească în comun viziunea și strategia propusă, precum și implementarea eficientă a acesteia. Prin urmare, provocările formează un viitor activ, instigator și multidimensional ce apropie considerabile schimbări, iar factorii care-l determină sunt:

- *Viteza.* Frecvența schimbărilor va fi primejdioasă, cuprinzând un șir de domenii și va lovi toate elementele vieții.
- *Complexitatea.* Va fi observată o accelerare cuantificată înregistrată de forțe aparente, bineînțeles, fără vreun raport între ele, având un impact direct asupra tuturor domeniilor până la siguranțe naționale și personale.
- *Riscul.* Se va restructura fiecare aspect al vieții prin riscuri mici sau mari.

Tabelul 1. Provocările globale și influența lor asupra dezvoltării educației [5]

Provocări globale	Efect
Globalizare	Creșterea vitezei de transfer al informațiilor; Reforme educaționale „împrumutate” (devenind o practică internațională curentă).
Digitalizare	Integrarea tuturor domeniilor de activitate în sfera tehnologiilor; Dezvoltarea rapidă a rețelelor sociale generând modele comportamentale noi; Adaptarea conținuturilor și contextelor școlare pentru educația digitală.
Sustenabilitate	Facilitarea abordării inter- pluri- și transdisciplinară din perspectivă nouă asupra educației și sensurile sale în societatea viitorului.
Demografie	Fenomenul îmbătrânirii populației conduce la învățarea de-a lungul întregii vieți; Asigurarea accesului la educație al întregii populații.

- *Schimbarea*. Se vor manifesta schimbări, în totalmente, la locul de muncă, în comunitate, modul de relaționare va fi constrâns cu scopul adaptării rapide la schimbările radicale.
- *Neprevăzutul*. „Elementele-surpriză” vor deveni niște lucruri obișnuite, fiind considerate, adesea, o provocare pentru sensibilitate și logică [8, p. 439].

Drept rezultat, considerăm o prioritate necesară a cadrelor didactice să prefigureze viziuni referitoare la viitor, strategii și metodologii praxiologice cu scopul realizării acestora în raport cu schimbările și rezultatele așteptate la nivel particular. Într-o societate a cunoașterii, aceste viziuni contribuie la dinamica viitorului, conferind dintr-o parte o fațetă pozitivă a evoluției și prosperității majore a individului, iar din altă parte, o aparență plină de primejdii referitoare la libertatea și individualitatea acestuia, prezentând o provocare considerabilă pentru specialiști psihologi și pedagogi solicitați să creeze strategii performante de modificare a problemelor și crizelor pe care le întâmpină orice individ în activitatea profesională.

Evident, provocările lumii contemporane favorizează schimbări esențiale în percepția statutului și rolului cadrului didactic în societate, deoarece, cunoaștem bine, sistemul educațional este implicat în cele mai intense schimbări fiind un sistem tradițional, în cele din urmă, este un sistem reorganizabil și modernizabil într-o conexiune continuă cu cerințele societății în care se exercită actul educațional. Dezvoltarea carierei didactice, de exemplu, este succedată de un șir de transformări, precum: solicitarea echilibrată a sistemului educațional cu exigențele pieței muncii al UE, dar și de schimbarea de paradigme educaționale, sociale, economice, axiologice, constituind o dezvoltare perpetuă a calității sistemului de învățământ, reprezentând profesionalizarea carierei didactice prin realizarea standardelor

profesionale în activitatea de formare personală și profesională continuă [1, p. 102]. În condițiile actuale, realitatea ne demonstrează, cu certitudine, că este nevoie de o dezvoltare continuă, permanentă. Fluctuațiile economice, politice, culturale conduc la noi ordini educaționale ce nu pot fi aplicate în lipsa unei mișcări pedagogice conceptuale, precum și a praxisului educațional. Într-o mare măsură, dezvoltarea societății contemporane se subordonează modului în care educația satisface nevoile acestei dezvoltări.

N. Vicol înaintează o clasificare a schimbărilor sociale prin diverse perspective, prezentate în figura 1. Astfel, din *perspectivă teoretică* schimbarea se referă la schimbarea văzută ca o condiție obișnuită a vieții și determină realitatea socială. Schimbarea socială din *perspectivă sistemică* – constă în schimbarea ce are loc la nivelul legilor universale, calea evoluției civilizației spre perfecțiune. Principiul de bază al acestei viziuni reprezintă – schimbare = dezvoltare. Altfel spus, dezvoltându-se, societățile ating apogeul perioadei de maximă prosperare și, după aceea, intră în regres. *Schimbarea socială: perspectivă procesuală* – semnifică o schimbare paradigmatică produsă cu ajutorul difuziunii prin procedeul mișcărilor sociale a ideilor unor comunități mici de persoane cu gândire analitică, cercetând și identificând problema, caută soluții, mijloace, metode de soluționare și de rezolvare a acestora [6, p.14-18].

Veritabila perspectivă epistemologică referitoare la conceptualizarea traseului de profesionalizare a cadrelor didactice în procesul de formare profesională continuă în condițiile provocărilor și progresului social, este stipulată în Memorandumul asupra învățării pe tot parcursul vieții al Comisiei Europene (2000), în care este indicat că „*modelele învățării, cele ale muncii, ale vieții se schimbă rapid. Acest fapt presupune nu doar adaptarea individului la schimbarea modalităților de acțiune stabilite. Mișcarea către învățare permanentă trebuie însoțită de*

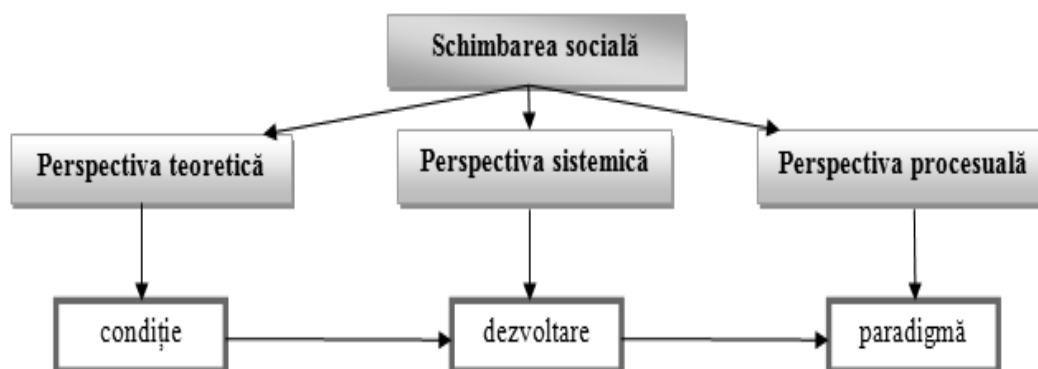

Figura 1. Schimbările sociale din diverse perspective

o tranziție reușită spre economia și societatea bazată pe cunoaștere” [7, p. 60].

Provocările ce au loc în societatea cunoașterii pentru învățământ sunt imense și presupun o derulare din partea formatorilor acomodați să muncească utilizând strategii vechi. Prin urmare, societatea cunoașterii este construită pe doi piloni incontestabili: educația și cercetarea – dezvoltarea și inovarea [Ibidem, p. 64]. În acest context, reiterăm relevanța educației și formării profesionale fiind o condiție decisivă în creșterea economică pe o perioadă îndelungată, fiind un scop dedus eficient pentru a facilita calitatea de viață a populației.

Profesorii, din totdeauna au suportat serii de provocări care afectau imaginea profesiei didactice prin intensificarea muncii cadrelor didactice, ceea ce duce inevitabil la acordarea prerogativelor unor activități care sunt recompensate în detrimentul celor care nu sunt. Dat fiind faptul că structura de recompensare a profesorilor depinde de concurența calificărilor pe piața muncii și, astfel, cadrele didactice își formează un stil de predare dezumanizat, ce conducea la o relație înstrăinată cu elevii lor.

O altă provocare care a zguduit societatea de pe glob dar, în schimb, a condus la evoluția rapidă a tehnologiei în sistemul educațional, este Pandemia globală „Covid-19”. Deoarece, domeniul educațional, ca și celelalte domenii socio-culturale, a fost afectat de această pandemie, profesorii au fost nevoiți să se orienteze către învățământul la distanță astfel, a început educația online, iar cadrele didactice încep să contureze noua normalitate a educației de criză printr-o serie de roluri noi:

- *inovatori* ai schimbării, deoarece inovația este acum o rutină zilnică pentru fiecare cadru didactic și fiecare școală. Fiecare cadru didactic și fiecare școală creează inovații în educarea elevilor lor deoarece ei au misiunea de a schimba destine pentru un viitor mai bun;
- *jucători* în echipă care colaborează cu membrii individuali ai comunității școlare – directori, cadre didactice, elevi, personal nedidactic, părinți, etc.;
- *motivatori* ai elevilor lor în ceea ce privește învățarea și socializarea. Fiecare cadru didactic realizează comunicarea informală și formală cu elevii săi și părinții acestora, oferă sprijin pentru lucrul pe o platformă electronică și resurse de învățare, precum și procesul lor educațional și bunăstarea lor;
- *mentori* pentru elevii lor. Cadrele didactice, ca mentori ai elevilor lor, îi instruiesc pe aceștia adaptându-și metodele de predare la posibilitățile oferite de tehnologiile electronice, la

propriile stiluri de predare și la stilurile de învățare ale elevilor. Acestea aduc provocări odioase în dependență de potențialul elevilor și inspiră performanțele la învățătură, în școală și în viață.

În același timp, criza Covid-19 a accentuat necesitatea imediată de a integra tehnologiile informaționale în procesul de predare-dezvoltare. Potrivit unui studiu, realizat în 2021, de *Platforma Națională a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic*, finanțat de către Uniunea Europeană, s-a constatat că profesorii dețin un nivel scăzut de pregătire privind utilizarea platformelor și instrumentelor digitale, precum și abilitatea redusă în crearea conexiunii eficiente cu elevii în mediul online [2]. Și, datorită implementării unor strategii de ghidare și monitorizare a cadrelor didactice a devenit posibilă dezvoltarea eficientă a competențelor digitale, profesorii au devenit nativi digitali adaptându-se și descoperind utilizarea tehnologiilor și platformelor noi, contribuind la o suplețe a traseului de profesionalizare a acestora în procesul de formare profesională continuă, prin integrarea, de prim ordin, a sistemului de învățare „e-learning in system”. Pandemia i-a provocat să colaboreze într-un mod altfel cu elevii lor, să caute cele mai bune soluții pentru ca actul educațional să se finalizeze cu atingerea obiectivelor propuse, totodată, profesorii au fost obligați să-și modifice nu doar stilul de predare ci și pe cel de evaluare. Așadar, sistemul educațional a devenit deschis spre noi oportunități în largirea bunelor practici de învățare la distanță, cu resurse educaționale deschise și proiecte de cercetare menite să mențină tendința progresului social și cultural.

Prin urmare, se constată că provocările societale oferă perspective la o continuă metamorfoză a personalității cadrului didactic privind exigențele social-istorice și individuale; o analiză continuă și o detectare a mijloacelor care provoacă satisfacție profesională [7, p. 439]. Această voință de a evolua pe plan profesional este dependentă de aptitudinile și competențele profesionale pe care le deține un cadru didactic. Deoarece, în condițiile și schimbările actuale, societatea cere existența unui sistem durabil de formare profesională a cadrelor didactice capabile să opună rezistență provocărilor și schimbărilor societale, oferind o educație flexibilă, centrată pe individ, totodată, să fie apte în formarea competențelor necesare în dezvoltarea inovațională a mediului social, precum și dezvoltarea competențelor creative la elevi, etc. Cadrul didactic își ameliorează statutul profesional – din executant al unor dispoziții sau metode, el devine un factor activ al procesului educațional – învață și îi învață pe cei

ce învață. Multitudinea de paradigme educaționale îl modifică pe profesor într-un agent al schimbării [3, p. 427]. Personalitatea cadrului didactic devine, astfel, multilaterală, fiind nevoit să facă față unor solicitări de tip nou, fiind nevoie de o recalculare a statutului profesional al profesiei didactice, de o restabilire a competențelor specifice profesiei, de extinderea profilului de competențe în plan de norme actuale, așa încât să fie garantat un proces educațional de calitate.

În concluzie, menționăm că activitatea pedagogică se efectuează în condițiile confruntării mai multor subiectivități, deoarece cadrul didactic ocupă un loc de vază, o reputație și respect, datorită rolului primordial pe care îl are educația pentru societatea contemporană, iar dinamica provocărilor societale facilitează la o dezvoltare continuă atât a metodelor și procedurilor de învățare-predare-evaluare, cât

și la ameliorarea profesionalizării carierei cadrelor didactice. Dinamica provocărilor societale formează un profesor performant care își dezvoltă munca într-o misiune, deoarece alegerea profesiei este un pas semnificativ, ținând cont de coerența dintre aptitudinile/trăsăturile personale și exigențele profesiei didactice exercitate în timp, ceea ce ne-a și demonstrat experiența în pandemie, în timpul căreia toate cadrele didactice au aflat provocări care au confirmat necesitatea de inovație, creativitatea generată de izolare, reacția față de prejudecăți, precum și importanța formării continue. Dinamica provocărilor societale concentrează dezvoltarea integrală a personalității cadrului didactic, solicitând acestuia aptitudinea vigilentă de a se adapta rapid la cerințele specifice ale procesului educațional, în contexte actuale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. ALAM, M. *Challenges for teachers in knowledge society*. In: International Journal of Indian Psychology, vol. 3, nr. 2, 2016, pp. 101-109. ISSN 2348-5396.
2. BANARI, R., BELDIGA, A. M. *Studiu privind situația sistemului de învățământ din Republica Moldova pe timp de Covid-19*. În: Platforma Națională a Forumului Societății civile din Parteneriatul Estic, Chișinău, 2021. Disponibil: <https://cntm.md/wp-content/uploads/2021/02/dreptul-la-educatie-ierarhie-modificata-1.pdf>
3. PERLIMAN, V. *Traseul de profesionalizare al cadrelor didactice din perspectiva dezvoltării carierei profesionale didactice*. În: Materialele Conferinței științifice studențești cu participare internațională, 20 aprilie 2022. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, Ediția LXXI, 2022, pp. 427-433. ISBN 978-9975-76-394-3.
4. Raport OCDE: Education policy outlook 2022: Transforming pathways for lifelong learners. Disponibil: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/c77c7a97-en/index.html?itemId=/content/publication/c77c7a97-en&_csp_=a39dbf91e9956f976c226ebb098ab55f&itemIGO=oecd&itemContentType=book
5. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2021-2030 „Educația-2030”, aprobată prin Hotărârea Guvernului din 09.03.2023.
6. VICOL, N., POGOLȘA, L. (coord.). *Configurări analitice ale profesionalizării cadrelor didactice în contextul provocărilor societale. Monografie colectivă*. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației (Tipog. „Print-Caro” SRL), 2020.
7. VICOL, N., POGOLȘA, L. (coord.), ISAC, Ș., [et. al.] *Dimensionarea societală și psiho-pedagogică în referințierea traseului de profesionalizare a cadrelor didactice în procesul formării continue*. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației (Tipog. „Print-Caro SRL”), 2021.
8. VRABII, V. *Premise și provocări societale în profesionalizarea cadrelor didactice*. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale: „Educația: factor primordial în dezvoltarea societății”, 9 octombrie 2020, IȘE. Chișinău, p. 437-441.